

Veilig vrijwilligerswerk in de natuur met zelfstandig werkende groepen

Vrijwilligers zijn onmisbaar voor beheer en behoud van natuur en landschap. Het werk is niet zonder risico's. Aandacht voor je eigen veiligheid en dat van collega-vrijwilligers is keihard nodig. Werken in de natuur is nooit een routineklus!

Veel natuurwerk wordt gedaan door zelfstandig werkende groepen. Op eigen terreinen of in gebieden van anderen. Wie is er dan verantwoordelijk voor de veiligheid? Welke verantwoordelijkheid heb je als vrijwilliger zelf? En heb je als zelfstandig werkende vrijwilligersgroep te maken met de Arbeidsomstandighedenwet?

Altijd alert zijn, nooit denken: er gebeurt toch niets!

Goede voorbereiding en het hanteren van een aantal basisregels zijn cruciaal voor veilig werken! Veel hangt af van het gedrag van alle betrokkenen:

- Respect en zorg voor elkaar.
- Naleven van geldende regels, procedures, afspraken en instructies.
- Meteen ingrijpen als dat nodig is. Een ongeluk zit in een heel klein hoekje en omstandigheden als slecht weer of veranderde terreinomstandigheden kunnen al leiden tot extra risico's.

In deze folder geven we de belangrijkste aanwijzingen. Maar het lezen van de folder is niet genoeg! Verdiep je in de documentatie over ARBO en veiligheid die natuurorganisaties aanbieden op hun websites. Een belangrijk hulpmiddel vóór het werk is het 'veiligheidskaartje' van VBNE: je vindt het op www.vbne.nl. Altijd vooraf nalopen verhoogt het veiligheidsbewustzijn!

Zorgplicht: ook bij vrijwilligerswerk

Vrijwilligerswerk is 'werk'. De zorgplicht uit de arbeidsomstandighedenwetgeving geldt op onderdelen ook voor jou als vrijwilliger en de organisatie waarvan je deel uitmaakt. Kom je veiligheidsregels niet na, dan kan de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (I SZW) boetes uitdelen. Voor jeugdigen tot en met 17 jaar en zwangere vrouwen gelden aanvullende eisen. Die moet je naleven, ook als vrijwilliger! Vraag dit na bij de organisatie waarvan je deel uitmaakt of waarvoor je werkt.

Als vrijwilliger kun je met verschillende situaties te maken hebben:

- **Je werkt in opdracht van een organisatie en een medewerker van die organisatie is direct betrokken bij het werk.** Dan ligt de zorgplicht voor veiligheid en gezondheid bij die organisatie. Ook als je vrijwilliger bent bij een evenement van een andere organisatie. Houd je aan de aanwijzingen van die organisatie.
- **Je voert als vrijwilliger samen met anderen zelfstandig werkzaamheden uit.** Dan wordt de groep gezien als een 'kleinschalig aannemersbedrijf'. Jullie zijn zélf verantwoordelijk voor de veiligheid: van jezelf, je collega-vrijwilligers en van omstanders. Zorg voor een goede voorbereiding en maak onderling duidelijke afspraken. De opdrachtgever moet jullie wel alle informatie geven die nodig is voor een veilige werkwijze, bijvoorbeeld over bijzondere risico's op de locatie.

Zorg voor veiligheid door een aantal basisregels toe te passen. Bij twijfels of vragen over de aanpak: laat je dan adviseren door een van de natuur- of landschapsorganisaties.

► ZELF VERZEKEREN OF NIET?

Veel natuurorganisaties hebben voor vrijwilligers verzekeringen voor aansprakelijkheid en ongevallen. Ook gemeenten hebben vrijwilligersverzekeringen. Zorg dat je weet hoe het voor jullie situatie geregeld is. Let op: een verzekering kan weigeren om bij schade uit te betalen als veiligheidsvoorschriften niet zijn gevolgd!

► VOORBEELDEN

Voorbeelden van werkzaamheden die extra aandacht voor veiligheid vergen: werken met kettingzaag, bosmaaier, heggenschaar, rijdende machines, takkenversnipperaars of houtbewerkingsmachines, het inscharen van vee en werken op hoogte, zoals bij snoeiwerk, boomverzorging en ophangen van nestkasten. Werk je met machines dan moet tenminste één aanwezige de cursus 'veilig buiten werken' hebben gevolgd!

Basisregels veiligheid

1 Breng de risico's van het werk in kaart:

- De risico's van het werk zelf maar ook omgevingsrisico's. Gebruik de Arbo-checklist of het werkdagformulier en leg risico's en maatregelen schriftelijk vast. Je vindt de documenten op de websites van VBNE of andere natuurorganisaties.
- Beoordeel altijd of jullie voldoen aan de noodzakelijke eisen qua opleiding, kennis en ervaring.
- Inventariseer welke persoonlijke beschermingsmiddelen jullie moeten gebruiken.
- Bepaal welke eisen jullie moeten stellen aan de BHV (bedrijfshulpverlening).

KUNNEN JULLIE AAN ALLE NOODZAKELIJKE EISEN EN VOORWAARDEN VOLDOEN?

JA Bereid de werkzaamheden voor met behulp van onderstaande basisregels.

NEE Dan kunnen jullie dit werk niet uitvoeren. Zorg dat eerst aan de voorwaarden wordt voldaan.

2 Bereid het werk ruim op tijd goed voor:

- Zorg voor een duidelijke taakverdeling vooraf en ter plekke: wie coördineert, wie zorgt voor instructies, wie houdt er toezicht? Voor de coördinator geldt een extra verantwoordelijkheid: toezien op de veiligheid én mensen aanspreken als zij zich niet aan de regels en afspraken houden.
- Zorg ervoor dat de juiste -gekeurde en goed onderhouden- gereedschappen en persoonlijke beschermingsmiddelen aanwezig zijn?
- Regel dat de noodzakelijke BHV-middelen (denk aan EHBO!) ter plekke zijn?
- Leg dit alles vast en zorg dat iedereen op de hoogte is, zodat er geen misverstanden kunnen ontstaan!

3 Voer een laatste controle uit op de dag zelf:

- Laat het weer het toe om het werk uit te voeren?
- Zijn alle noodzakelijke middelen aanwezig: gereedschappen, persoonlijke beschermingsmiddelen, BHV-middelen?
- Moeten ter plekke nog nadere afspraken worden gemaakt over vluchtwegen en het inschakelen van en de toegankelijkheid voor hulpdiensten in noodgevallen?

4 Blijf altijd opletten tijdens het werk:

- Werk rustig en geconcentreerd en bespreek samen wat nodig is om het werk goed en veilig te doen.
- Volg de aanwijzingen op van degene die toezicht houdt.
- Stop als je twijfelt of het nog wel verantwoord is om door te werken.

⚠ Ongevalsmelding

Gebeurt er een ernstig ongeval (dodelijk, met blijvend letsel of ziekenhuisopname) dan moet dit 'onverwijld' gemeld worden bij de Inspectie SZW (tel. no. 0800 5151, gratis en altijd bereikbaar).

Het niet tijdig melden kan leiden tot een boete: **laat dit dus niet over aan politie, gemeente of natuurorganisatie!**

MEER INFORMATIE

- ▶ Op de website van de VBNE en de meeste natuur- en landschap-organisaties is veel materiaal beschikbaar over veilig en gezond werken. Denk aan: Arbo-Informatiebladen, veiligheidsinstructiebladen, de arbo-catalogus met afspraken over veilige werkwijzen, checklists, werkdagformulieren etc.
- ▶ Op het platform 'Leer je groen' (www.leerjegroen.nl) staan steeds meer e-learnings over o.a. BHV en veilig werken in de natuur.

Bewaar de stukken die je hebt opgesteld voor het werk, zeker na een incident! En meld elk incident bij de organisatie waarvoor je werkt (ongevallenregistratie): zo kunnen we samen leren van incidenten!

Uitgave VBNE, juni 2018

Foto: met dank aan Natuurmonumenten